

Den senaste tidens inflationsutveckling

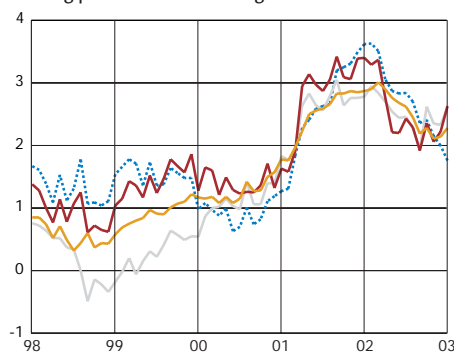
Under våren 2001 började inflationen stiga efter att ha varit stabil under ett antal år. Riksbanken gjorde bedömningen att en stor del av denna uppgång kunde hänföras till ett antal lätt identifierbara s.k. utbudsstörningar som bl.a. medförde högre energi- och livsmedelspriser. Även bortsett från de högre energi- och livsmedelspriserna steg dock inflationen vilket bedömdes ha sin förklaring i en svag produktivitet utveckling och ett förhållandevis högt resursutnyttjande. Lägre energi- och livsmedelsprisökningar var viktiga förklaringar till att inflationen sedan föll kraftigt under våren 2002. Till detta kom en bättre produktivitet utveckling och ett lägre resursutnyttjande.

Denna bild har i viss mån bekräftats av de nya reviderade nationalräkenskaperna som publicerats för åren 1993-2002 som visar att produktiviteten utvecklades starkare än vad tidigare publicerade siffror indikerade. Utvecklingen 2001 var dock fortfarande svag. Ökningstakten i KPI föll från 2,9 procent i januari 2002 till 2,3 procent i december 2002, motsvarande siffror för UND1X är 3,4 respektive 2,2 procent.

Kraftigt stigande energipriser under slutet av 2002 medförde att inflationen enligt KPI och UND1X steg till 2,8 respektive 2,6 procent i januari 2003 (se även fördjupningsrutan "Elpriset och inflationen"). Under perioder med kraftigt varierande priser kan det vara intressant att studera olika mått på en underliggande inflationstakt som renasats för tillfälliga och kortlivade störningar. Underliggande inflation är emellertid inte ett entydigt definierat begrepp och kan därför beräknas på flera olika sätt. Ett förhållandevis enkelt sätt är att exkludera vissa förutbestämda komponenter från KPI-inflationen. I UND1X exkluderas räntekostnader för egna hem liksom direkta effekter av förändrade indirekta skatter och subventioner från KPI-inflationen. UND1X exklusive energi är ytterligare ett index som är av hög relevans i nuvarande läge. Ett annat sätt att mäta den underliggande inflationstakten är att med hjälp av någon statistisk metod exkludera eller minska betydelsen av varu- och tjänstegrupper vars priser historiskt visat sig variera kraftigt. I diagram R1 redovisas UND1X med och utan energikomponenten och två mått där särskilt volatila komponenter i KPI tagits bort eller vars betydelse minskats. Samtliga mått visar att den underliggande inflationen har fallit sedan förra året men att den fortfarande ligger på en hög nivå än vad den gjorde för 2-3 år sedan.

Ökningstakten i UND1X exklusive energi har varit fallande sedan våren 2002 och uppgick till

Diagram R1. Olika mått på underliggande inflation. Årlig procentuell förändring

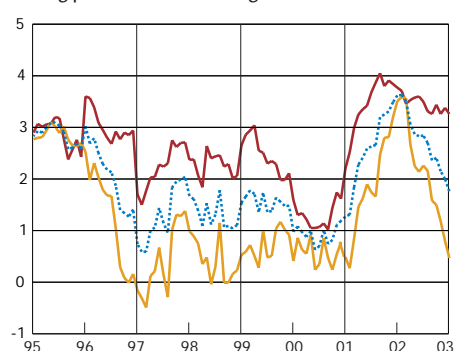
— UND1X
 UND1X exklusive energi
 — UND24
 — trim85

Anm. De alternativa måtten är beräknade utifrån KPI uppdelat på 70 olika grupper. UND24 är sammanvägt med vikter justerade för den historiska standardavvikelsen av avvikelserna mellan det totala KPI och respektive aggregat under de senaste 24 månaderna. I trim85 har de 15 procent mest extrema prisförändringarna under varje månad exkluderats, 7,5 procent i varje svans.

Källor: SCB och Riksbanken.

1,8 procent i januari i år. Prisutvecklingen skiljer sig dock tydligt åt mellan varu- och tjänstesektorn (se diagram R2). Ökningstakten i varupriserna har fallit sedan mitten av förra året. Tjänsteprisinflationen har också avtagit sedan förra året men ligger fortfarande på en hög nivå. Efter flera år med stigande löneökningstakt inom tjänstesektorn bröts denna trend under fjolåret och löneökningstakten föll istället tillbaka, vilket troligen har verkat

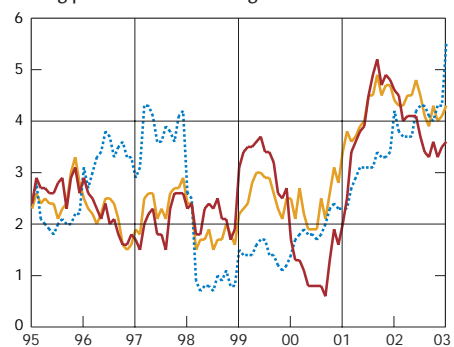
Diagram R2. UND1X-inflationen exklusive energi uppdelat på varor och tjänster. Årlig procentuell förändring

— Tjänster
 UND1X exklusive energi
 — Varor exklusive energi

Källor: SCB och Riksbanken.

Diagram R3. Tjänstepriser. Årlig procentuell förändring

— Tjänster exklusive boende (23,3%)
 Administrativt prissatta tjänster (4,4%)
 — Tjänster exklusive boende, tele och tandvård (19,3%)

Anm. Siffror inom parentes avser andelar av UND1X.

Källor: SCB och Riksbanken.

dämpande på priserna. Prisökningstakten i de mer administrativt prissatta tjänsterna, såsom olika kommunala taxor, är dock fortfarande stigande (se diagram R3). Detta är troligen en spegling av att kommunernas ekonomi blir mer ansträngd under avmattningsperioder när skatteintäkterna växer långsammare.

Ytterligare indikationer på pristrycket i ekonomin kan fås genom att studera prisutvecklingen i tidigare förädlingsled, exempelvis producentledet (se diagram R4). Även här finns dock skillnader mellan delaggregaten. Prisökningstakten på inhemska bearbetade varor för hemmamarknaden har stigit gradvis sedan 2001 men befinner sig fortfarande på en förhållandevis låg nivå. För de importerade varorna ser bilden annorlunda ut. Den låga ökningstakten i de internationella exportpriser

na tillsammans med den starkare kronan har medfört en fallande prisökningstakt sedan hösten 2001.

Sammanfattningsvis har högre energipriser medfört att inflationen har börjat stiga. Inflationen bedöms dessutom av samma skäl stiga ytterligare under de närmaste månaderna och tillfälligt uppgå till runt 3 procent. Enligt de senaste undersökningarna har både företagen och hushållen reviderat upp sina inflationsförväntningar något på ett års sikt, vilket även det troligen har sin förklaring i de uppmärksammade energiprisökningarna. Bortsett från de högre energipriserna har dock det underliggande inflationstrycket dämpats sedan förra inflationsrapporten. Olika mått på underliggande inflation ger siffror som ligger på eller strax över inflationsmålet på 2 procent.

Diagram R4. Bearbetade varor i producentled, hemmarknadspriser och importpriser.
Årlig procentuell förändring

— HMPI, bearbetade varor
- - - IMPI, bearbetade varor

Anm: IMPI mäter prisutvecklingen på importerade varor. HMPI mäter prisutvecklingen på av svenska företag producerade varor vid försäljning i Sverige. Med bearbetade varor avses varor inom SNI17-SNI37 exklusive 20.1, 21.11, 23.2, 27.4 och 32.1.
Källa: SCB.

